

УДК 339.543
JEL Classification: K33, F53

*Туржанський В.А.,
канд. екон. наук, доц., старш. наук. співроб.
відділу дослідження митних ризиків,
Науково-дослідний центр митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України,
Хома Д.М.,
канд. екон. наук, доц., зав. кафедри
обліку, аудиту та фінансів,
ПВНЗ «Університет економіки і підприємництва»*

СТРУКТУРИЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «МИТНА СПРАВА»: ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми. Визначення змісту терміну «митна справа» має принциповий характер і пов'язане зі значними труднощами. Від чіткого й повного визначення цього терміну, виявлення структурного складу митної справи багато в чому залежить розуміння характеру і змісту митного права, його інститутів та юридичних норм, а, відповідно, й системи митного регулювання. Незважаючи на те, що поняття «митна справа» визначається в першу чергу законодавчими актами, одноманітності тут немає. Через це ряд питань залишаються нез'ясованими і потрібно визнати, що зміст цього поняття залишається дискусійним.

Митна справа – діяльність, спрямована на реалізацію митної політики країни та визначає порядок переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів; митне регулювання, пов'язане з встановленням та справлянням податків і зборів; процедури митного контролю та оформлення; боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил.

Митна справа є складовою зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності країни. У

митній справі цивілізовані країни дотримуються визнаних у міжнародних відносинах: систем класифікації та кодування товарів; єдиної форми декларування експорту та імпорту товарів; митної інформації, інших міжнародних норм і стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковому розв'язанню проблем здійснення митної справи присвячено праці таких науковців, як: Г. І. Башнянин, І. Г. Бережнюк, Л. В. Деркач, Є. В. Додін, І. О. Іщук, І. М. Карамбович, С. В. Ківалов, В. І. Ляшенко, В. П. Мартинюк, А. С. Мостовий, П. Я. Пісний, Д. В. Приймаченко, С. С. Терещенко, Г. С. Третяк та ін. Проте, ряд питань залишаються недослідженими та дискусійними в контексті структуризації категорії «митна справа».

Постановка завдання. Метою написання статі є дослідження підходів до трактування категорії «митна справа» відповідно до норм вітчизняного та європейського законодавства в контексті структуризації таких складових, як: митна діяльність, митний режим, митний контроль та боротьба з митними правопорушеннями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ст. 7 Митного кодексу України (далі – МКУ) державна митна справа визначена як становлений порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності органів доходів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

У традиційному розумінні митне законодавство багатьох країн є сукупністю норм, які регулюють правовідносини у сфері митної справи пов'язані:

- з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон (митне оформлення й контроль, митні режими і платежі, тарифне та нетарифне регулювання тощо);
- з інституційною організацією правового механізму у сфері митної справи;
- з відповідальністю за правопорушення в митній сфері та порядком вирішення митних спорів [7].

До митного законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС) дане визначення можна застосувати лише частково. Правове регулювання митного механізму є предметом конституційного й адміністративного законодавства країн-членів ЄС і не здійснюється на рівні ЄС. Також предметом національного, кримінального й адміністративного законодавства суб'єктів ЄС є питання відповідальності за митні правопорушення, хоча положення Маастрихтського договору 1992 р. відкриває перспективи гармонізації і в цій сфері. Проте питання митного регулювання в суб'єктах ЄС об'єднані в одне зведення законів, що є Митним кодексом ЄС і Єдиним митним тарифом ЄС.

Для визначення предмета митного законодавства ЄС необхідно з'ясувати природу ЄС і ступінь митної інтеграції її членів. Так, згідно зі ст. 9 Договору про створення ЄЕС (Римський договір 1957 р.), основою функціонування Співтовариства є Митний союз, що припускає, по-перше, певні митні правила переміщення товарів усередині кордонів ЄЕС, а по-друге – загальні для всіх країн-членів норми митного регулювання товарообігу з третіми країнами. Відповідно, митне законодавство ЄС можна визначити як сукупність норм європейського права, які регулюють зовнішні та внутрішні аспекти функціонування Митного союзу країн-членів ЄС.

Сьогодні нормативно-правове регулювання митної діяльності в ЄС регламентується такими основними законодавчими актами:

– Митний кодекс ЄС (англ. Customs Code of the European Union, CC EU) [9]. CC EU був прийнятий Європейським Парламентом 09.10.2013 як Регламент ЄС 952/2013. Він набув чинності 30.10.2013, хоча більшість його положень застосовуються з 01.05.2016;

– Делегований Регламент ЄС 2015/2446 (англ. Commission Delegated Regulation (EU)) [1]. DR EU був прийнятий 28.07.2015 як Делегований Регламент ЄС 2015/2446. DR EU доповнює та розширює статті CC EU. З моменту прийняття DR EU двічі був змінений;

– Імплементативний Регламент ЄС 2015/2447 (англ. Commission Implementing Regulation (EU)) [4]. IR EU прийнято 24.11.2015 як Регламент ЄС 2015/2447. IR EU дозволяє забезпечити однакові умови реалізації CC EU і узгодженого застосування процедур усіма країнами-членами ЄС;

– Делегований регламент з перехідними положеннями про інформаційні технології [2], який прийнято 17.11.2015 як Регламент ЄС 2016/341. Даний Регламент встановлює перехідні правила для економічних операторів і митних органів до моменту модернізації/розробки відповідних ІТ-систем для створення повністю електронного митного середовища з 2020 року;

– Робоча програма з розробки та впровадження інформаційних систем [3], яка прийнята 11.04.2016 та взаємодоповнює Делегований регламент з перехідними положеннями про інформаційні технології.

Митну діяльність та її складові визначали багато науковців-дослідників. На нашу думку, найповніше її зміст визначив Ю. Д. Кунев, який зазначає: «Роль митних адміністрацій відносно митної

справи подвійна. Перша роль полягає в необхідності здійснення митної справи, друга – в організації управління цією справою та її розвитку, що в сукупності обумовило появу в теорії терміну «митна діяльність» [12]. Згідно з цією теорією, переважну частину виконання завдань митної справи покладено на митні адміністрації, які здійснюють митну діяльність.

Одним із напрямів здійснення митної діяльності є переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон у відповідному митному режимі. Митний режим – комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення [13].

Декларант має право обрати митний режим, у який він бажає помістити товар, за умов дотримання вимог щодо такого режиму та в порядку, встановленому діючим законодавством. Митний режим обумовлює порядок переміщення товарів і транспортних засобів, визначає їх статус, встановлює межі прав фізичних і юридичних осіб з розпорядження товарами і транспортними засобами, що знаходяться в їх володінні та ввезеними на територію України, наступним транзитом або вивезенням за її межі.

З метою застосування законодавства України з питань державної митної справи запроваджуються такі митні режими: імпорт; реімпорт; експорт; реекспорт; транзит; тимчасове ввезення; тимчасове вивезення; митний склад; безмитна торгівля; вільна митна зона; переробка на митній території; переробка за межами митної території; знищення або руйнування; відмова на користь держави.

Цікавими є результати аналізу нормативних документів ЄС щодо питань митного регулювання. Зокрема, відповідно до Митного кодексу ЄС, вітчизняна категорія «митний режим» ототожнюється з тлумаченням категорії «митна процедура» [9]. Такий висновок нам дозволяє зробити переклад визначення «customs procedure» – будь-яка з наступних процедур, під який можуть бути поміщені товари відповідно до Кодексу: а) випуск для вільного обігу; б) спеціальні процедури; в) експорт.

Слід зазначити, що й інші міжнародно-правові акти фактично ототожнюють категорії «митний режим» та «митна процедура». Як зазначає Кормич Б. А., в цьому аспекті можна згадати і французьке коріння самого слова «режим», яке в оригіналі означає порядок здійснення чого-небудь. Так, наприклад, подібне ототожнення міститься у Словнику митних термінів, виданому ВМО, який в якості синоніму англійського терміну «Customs procedures» подає французький «Régime douanier», під яким розуміють «режим, який застосовується митницею до товарів, що виступають об'єктами митного контролю» [11].

Відповідно до статті 5 Митного кодексу ЄС, затвердженого Регламентом (ЄС) № 952/2013, встановлено три основних види митних режимів у ЄС, а саме: випуск для вільного обігу (release for free circulation); спеціальні процедури (special procedures); експорт (export). Водночас статтею 210 цього Кодексу передбачено, що товари можуть бути поміщені під будь-яку з таких категорій спеціальних процедур: зовнішній і внутрішній транзит (transit, which shall comprise external and internal transit); поміщення товару на митний склад або вільну зону (storage, which shall comprise customs warehousing and free zones); тимчасове ввезення та випуск для внутрішнього споживання (specific use, which shall comprise temporary admission and end-use); переробка товару всередині та назовні митної території Союзу (processing, which shall comprise inward and outward processing). Тобто загалом митне право ЄС фактично передбачає шість різновидів митних режимів. Вперше така класифікація була введена Модернізованим Митним кодексом ЄС, затвердженим Регламентом (ЄС) № 450/2008 (статті 4 та 135) [8]. Проте новітньою редакцією Митного кодексу ЄС (Регламент № 952/2013) передбачені деякі зміни. Наприклад, щодо зберігання товару на митних складах або вільній зоні. Так, статтею 135 Митного кодексу ЄС в редакції 2008 року передбачено цей митний режим як «зберігання, що включає тимчасове зберігання, зберігання на митних складах і вільній зоні». У той же час Регламентом (ЄС) № 952/2013 встановлено лише зберігання на митних складах і вільній зоні як різновид митного режиму. На нашу думку, це пов'язано із прагненням законодавців більш чітко відокремити процедури, що безпосередньо пов'язані із збиранням мита, від інших операцій, які підлягають грошовим стягненням. Недвозначне визначення понять у нормативно-правовому акті в підсумку гарантує прозорість у відповідній сфері регулювання.

Договір про заснування Європейської Спільноти 1957 року проголошує свободу обігу товарів по всій території ЄС [10]. Цей принцип розповсюджується не тільки на товари, вироблені в країнах-членах ЄС, але і на імпорتنі товари, випущені у вільний обіг із сплатою відповідних імпорتنих мит. Випуск у вільний обіг додає іноземним товарам статус товарів ЄС. Відповідно до положень статті 201 Регламенту (ЄС) № 952/2013, процедура випуску для вільного обігу включає: 1) стягнення імпортного мита відповідно до Єдиного митного тарифу; 2) якщо є така необхідність, інші стягнення на підставі відповідних нормативно-правових актів; 3) застосування програмних заходів (у тому числі заборон та обмежень) торгової політики; 4) проведення інших формальностей, передбачених відносно імпортованих товарів (стаття 203).

Митна процедура експорту товарів є свого роду дзеркальним відображенням процедури випуску

товарів у вільний обіг. За допомогою цієї процедури товари ЄС покидають митну територію ЄС і позбавляються свого митного статусу. Процедура експорту передбачає: 1) подання митної декларації; 2) в залежності від обставин: а) погашення або звільнення від імпортного мита; б) виплати експортних субсидій; в) стягнення експортного мита відповідно до Єдиного митного тарифу; 3) проведення інших формальностей, передбачених відносно експортованих товарів; 4) застосування заборонних або обмежувальних заходів, зокрема тих, що стосуються суспільної моралі, державної політики або громадської безпеки, охорони здоров'я та життя людей, навколишнього середовища, захисту національних скарбів, що мають художню, або археологічну цінність тощо; 5) митний контроль товарів, які експортуються (статті 158, 263, 267 Регламенту (ЄС) № 952/2013).

До митних режимів, що передбачають спеціальні процедури, Митним кодексом ЄС віднесено зовнішній та внутрішній транзит. Процедури зовнішнього транзиту стосуються переміщення іноземних товарів в межах митної території ЄС та передбачають звільнення від: а) імпортного мита; б) інших витрат, передбачених чинними правилами; в) заходів торговельної політики настільки, наскільки вони не забороняють ввезення або вивезення товарів на або з митної території ЄС (стаття 226 Регламенту (ЄС) № 952/2013). Процедури внутрішнього транзиту стосуються переміщення товарів ЄС в межах митної території ЄС або такого переміщення, яке почалось/закінчилось за митною територією без зміни митного статусу товарів (стаття 227 Регламенту (ЄС) № 952/2013). Процедури, пов'язані з транзитом товарів, крім Митного кодексу ЄС, регулюються також іншими нормативно-правовими актами, наприклад, Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року [6]; Митною конвенцією про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів [5] тощо.

Процедура зберігання, яка стосується поміщення товару на митний склад або вільну зону, має на меті забезпечення зберігання товарів, що не підлягають вільному переміщенню на території ЄС. Вона передбачає зберігання: а) іноземних товарів (без стягування з них імпортних мит та інших витрат, передбачених чинними правилами); б) товарів ЄС, для яких законодавство ЄС встановлює подібну процедуру при їх експорті.

Наступною складовою категорії «митна справа» є митний контроль. Метою митного контролю є забезпечення дотримання норм законодавства з питань митної справи. Митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються виключно органами доходів і зборів у межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів. В інтерпретації оновленої Кіотської конвенції митний контроль (Customs control) – це заходи, які використовують митниці для гарантування виконання митного законодавства.

Митний кодекс ЄС тлумачить митний контроль як особливі офіційні дії для забезпечення дотримання митного права і за необхідності – інших приписів, чинних для товарів під митним наглядом, до яких належать митний огляд товарів, перевірка наявності й достовірності документів, контроль бухгалтерії підприємства чи інших документів, а також проведення офіційного розслідування.

Різниця між українськими і наведеними визначеннями митного контролю пояснюється відмінностями у функціональній складовій митної справи в Україні та ЄС. За своєю ж суттю визначення понять можна вважати практично ідентичними, тому що митний контроль охоплює всі дії й заходи, які здійснюються митними органами для забезпечення дотримання митного законодавства держави.

Митному контролю підлягають усі товари, транспортні засоби комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон. Митний контроль у пунктах пропуску через державний кордон здійснюється відповідно до типових технологічних схем митного контролю. На підставі міжнародних договорів у пунктах пропуску через державний кордон може здійснюватися спільний контроль з митними органами суміжних держав.

Митний контроль передбачає виконання митними органами мінімуму формальностей, необхідних для забезпечення додержання законодавства з питань державної митної справи. Форми та обсяг контролю, достатнього для забезпечення додержання законодавства з питань державної митної справи та міжнародних договорів під час митного оформлення, обираються на підставі результатів системи управління ризиками.

Користування та/або розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення, які перебувають під митним контролем, забороняється. Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів у формах:

- перевірки документів та відомостей, які відповідно до чинного законодавства надаються митним органам під час переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон;
- митного огляду (огляду та переогляду товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляду та переогляду ручної поклажі та багажу, особистого огляду громадян);
- обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон;
- усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;

– огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних складів, вільних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться товари, транспортні засоби комерційного призначення, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи;

– перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон та/або перебувають під митним контролем;

– проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів (митний аудит);

– направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу.

З метою скорочення часу та підвищення ефективності здійснення митного контролю посадові особи митниці можуть використовувати технічні засоби митного контролю. Таке застосування має бути безпечним для життя і здоров'я людини, тваринного та рослинного світу і не завдавати шкоди товарам, транспортним засобам. Основні технічні засоби митного контролю, виходячи з їх призначення, розподіляються за такими категоріями:

– технічні засоби, призначені для пошуку предметів контрабанди та порушень митних правил;

– технічні засоби, що використовуються для ідентифікації виявлених предметів контрабанди і порушень митних правил, а також для визначення кількісних та якісних характеристик товарів;

– технічні засоби забезпечення візуального спостереження і контролю;

– технічні засоби, що застосовуються під час документування виявлень предметів контрабанди і порушень митних правил.

Світові тенденції розвитку міжнародної торгівлі також зумовлюють необхідність зміцнення економічної безпеки держави під час забезпечення вільної торгівлі та правомірності зовнішньоекономічної діяльності. Основою забезпечення зовнішньоторговельного та митного складників економічної безпеки будь-якої держави є створення дієвої системи запобігання та протидії митним правопорушенням.

Протиправна діяльність у митній справі, безумовно, займає особливе місце в системі протиправної поведінки, загрожує не тільки національній, але й міжнародній безпеці незалежно від того, скоєні ці діяння транснаціональними організованими злочинними угрупованнями або однією фізичною особою, резидентом чи нерезидентом країни тощо.

Митні злочини залишаються діяними, визнаними світовим суспільством як ті, що «становлять загрозу економічним, соціальним та фіскальним інтересам держав та законним інтересам торгівлі» [14]. Митні правопорушення, пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон характеризуються високим ступенем організованості, технічного оснащення, регіональними і міжнародними зв'язками.

Ознаками можливих порушень законодавства з питань державної митної справи, серед іншого, можуть бути:

1. Особливості зовнішньоекономічної операції. Увагу до зовнішньоекономічної операції в першу чергу привертають:

– маршрут переміщення. Для прикладу можна навести транзит товару з Берліну (Німеччина) до Дрогичина (місто в Берестейській області Білорусі) через митну територію України;

– часові показники. В даному контексті увагу може привертати оформлення чи переміщення товарів через митний кордон поза робочим часом або у вихідні дні, тривале перебування транзитного вантажу на території країни, надмірно швидке проведення митних процедур посадовими особами митниці тощо;

– учасники зовнішньоекономічних операцій. Якщо підприємницька діяльність відправника або отримувача товарів не синхронізується з його зовнішньоекономічною діяльністю.

2. Характеристики товарів. В якості прикладу можна навести митні оформлення експорту лісоматеріалів. Зокрема, відповідно до законодавства України, вивезення лісоматеріалів за межі митної території України можливе лише за умови надання Сертифікату про походження лісоматеріалів та виготовлених з них пиломатеріалів для здійснення експортних операцій та у кількості, зазначеній у ньому. Маніпулювання кількісними характеристиками деревини при внесенні даних у митні декларації, дозволяє експортерам фактично вивозити або більший обсяг лісоматеріалів, або деревину іншої породи.

3. Співвідношення показників різних товарів. Це, в першу чергу, стосується випадків, коли разом переміщуються товари різних вартісних категорій. З метою зменшення загальної бази оподаткування можливе заниження кількості високовартісних товарів та, відповідно, завищення кількості більш дешевих. Різниця у вартісних показниках товарів може бути настільки суттєвою, що можлива ситуація, коли на товар, частка якого від загальної ваги нетто товарів у поставці перевищує 80%, припадає до 20% загальних платежів. Описане можна зустріти як на рівні різних найменувань товарів, що переміщуються разом, так і на рівні окремих моделей (артикулів) одного товару.

4. Зміна динаміки обсягів оформлення товарів. Саме по собі зменшення або збільшення обсягів

оформлень не є ознакою порушень та може бути наслідком впливу економічних, політичних, технологічних та інших факторів. Проте, відсутність об'єктивних причин стрімкої динаміки обсягів оформлення може свідчити про можливі порушення законодавства з питань державної митної справи. Зокрема, необґрунтоване збільшення обсягів імпорту певного товару дозволяє зробити припущення про його використання у якості «товару прикриття», зменшення – про його декларування не своїм найменуванням.

5. Перерозподіл обсягів оформлення товарів в межах певної групи. У якості прикладу можна навести зміни у структурі імпорту м'яса та їстівних субпродуктів. Близько 99% від загального обсягу імпорту товарів даної групи припадає на свинину, сало, субпродукти та м'ясо свійської птиці.

6. Невідповідність обсягів переміщення товарів через митний кордон та обсягів, в яких вони розповсюджуються на ринку.

7. Зміна поведінки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Реакція суб'єктів ЗЕД на певні події або зміни умов здійснення зовнішньоекономічних операцій в певній мірі може свідчити про їх «прозорість» або «не прозорість».

8. Пов'язаність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Зв'язки суб'єкта ЗЕД з іншими підприємствами в окремих випадках можуть кардинально змінити оцінку його діяльності. Зокрема, нічим непримітні митні оформлення товарів, що надходять на адресу певного імпортера, можуть привертати увагу через те, що, наприклад, засновником даного імпортера є засновник ще декількох підприємств, які систематично порушували митне законодавство у минулому.

Вказаний перелік ознак, що можуть свідчити про порушення законодавства з питань державної митної справи, не є вичерпним.

Проблема боротьби з митними правопорушеннями є складною, багатоступеневою та актуальною незалежно від рівня економічного розвитку країни. Кожна держава у власний спосіб і залежно від історичних, культурних, географічних особливостей, економічних передумов вибудовує свій шлях вирішення цієї проблеми. Особлива увага приділяється превентивним заходам протидії, оскільки це дає змогу системі працювати на випередження, уникаючи негативного впливу скоєння правопорушення.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, відповідно до норм вітчизняного та європейського законодавства, трактування категорії «митна справа» слід розглядати як вдосконалення таких складових як митна діяльність, митний режим, митний контроль та боротьба з митними правопорушеннями.

Проведений порівняльний аналіз митної термінології, визначеної у вітчизняному та зарубіжному митному законодавстві, а також Міжнародних конвенціях вказують на те, що у чинному митному законодавстві використовується два підходи щодо визначення категорії «митна процедура»: як сукупність митних формальностей та як код процедури переміщення товарів відповідно до заявленого режиму. Результати аналізу міжнародного законодавства щодо сутності категорії «митна процедура» дають можливість зробити висновки про тотожність вітчизняного поняття «митний режим» та європейського трактування «митна процедура».

Для вдосконалення системи запобігання та протидії незаконному переміщенню товарів і транспортних засобів через митний кордон в Україні вважаємо за необхідне використання комплексного підходу до розроблення заходів, які б підвищили результативність боротьби з митними правопорушеннями. Першочерговими кроками у вирішенні цієї проблеми можуть стати: активізація процесу автоматизації митних процедур та мінімізація впливу «людського фактору»; використання інформації з нових джерел; інтеграція митних баз даних із базами даних інших контролюючих органів; проведення аналізу та оцінки ризиків до моменту прибуття товарів у пункт пропуску на основі попередньої інформації; імплементація світових практик у напрямі контролю митної вартості, представлених, зокрема, у Компендіумі митної оцінки (Customs Valuation Compendium) та Енциклопедії митної оцінки (Customs Valuation Encyclopedia).

Бібліографічний список

1. Commission Delegated Regulation (EU) 2015/2446 of 28 July 2015. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1460964615220&uri=CELEX:32015R2446> (дата звернення: 09.10.2018).

2. Commission Delegated Regulation (EU) 2016/341 of 17 December 2015 supplementing Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council as regards transitional rules for certain provisions of the Union Customs Code where the relevant electronic systems are not yet operational and amending Delegated Regulation (EU) 2015/2446. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=OJ:L:2016:069:TOC> (дата звернення: 09.10.2018).

3. Commission Implementing Decision (EU) 2016/578 of 11 April 2016 establishing the Work Programme relating to the development and deployment of the electronic systems provided for in the Union Customs Code. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016D0578> (дата

звернення: 09.10.2018).

4. Commission Implementing Regulation (EU) 2015/2447 of 24 November 2015. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015R2447> (access date: 09.10.2018).

5. CUSTOMS CONVENTION on the A.T.A. Carnet for the temporary admission of goods. URL: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/about-us/legal-instruments/conventions-and-agreements/ata/pf_ata_conv_text.pdf?la=en (дата звернення: 09.10.2018).

6. Customs Convention on the international transport of goods under cover of TIR carnets (TIR Convention). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A21975A1114%2801%29> (дата звернення: 09.10.2018).

7. Holloway S. "The transition from eCustoms to eBorder management". *World Customs Journal*. 2009. Vol. 3. No. 1. P. 13-25.

8. Regulation (EC) No 450/2008 of the European Parliament and of the Council of April 23, 2008 laying down the Community Customs Code (Modernised Customs Code). *Official Journal*. № L 145. P. 1. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=OJ:L:2008:145:TOC> (дата звернення: 09.10.2018).

9. REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (access date: 09.10.2018).

10. Конституційні акти Європейського Союзу / упорядник Г.В. Друзенко; за заг. ред. Т.М. Качки. Київ: Видавництво «Юстініан», 2005. 512 с.

11. Кормич Б.А. Митні режими як інститут митного права. *Митна справа*. № 6. 2013. С. 86-92.

12. Кунев Ю.Д. Правова організація діяльності митної служби України: теоретичні та методологічні основи: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2010. 442 с.

13. Митний кодекс України (зі змінами на 2018 рік). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 09.10.2018).

14. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_926 (дата звернення: 09.10.2018).

References

1. Commission Delegated Regulation (EU) 2015/2446 of 28 July 2015, available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1460964615220&uri=CELEX:32015R2446> (access date October 09, 2018).

2. Commission Delegated Regulation (EU) 2016/341 of 17 December 2015 supplementing Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council as regards transitional rules for certain provisions of the Union Customs Code where the relevant electronic systems are not yet operational and amending Delegated Regulation (EU) 2015/2446, available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=OJ:L:2016:069:TOC> (access date October 09, 2018).

3. Commission Implementing Decision (EU) 2016/578 of 11 April 2016 establishing the Work Programme relating to the development and deployment of the electronic systems provided for in the Union Customs Code, available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32016D0578> (access date October 09, 2018).

4. Commission Implementing Regulation (EU) 2015/2447 of 24 November 2015, available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015R2447> (access date October 09, 2018).

5. CUSTOMS CONVENTION on the A.T.A. Carnet for the temporary admission of goods, available at: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/about-us/legal-instruments/conventions-and-agreements/ata/pf_ata_conv_text.pdf?la=en (access date October 09, 2018).

6. Customs Convention on the international transport of goods under cover of TIR carnets (TIR Convention), available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A21975A1114%2801%29> (access date October 09, 2018).

7. Holloway, S. (2009), "The transition from eCustoms to eBorder management", *World Customs Journal*, Vol. 3, no. 1, pp. 13-25.

8. Regulation (EC) No 450/2008 of the European Parliament and of the Council of April 23, 2008 laying down the Community Customs Code (Modernised Customs Code). *Official Journal*, no. L 145, pp. 1, available at: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=OJ:L:2008:145:TOC> (access date October 09, 2018).

9. REGULATION (EU) No 952/2013 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code, available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:269:0001:0101:EN:PDF> (access date October 09, 2018).

10. Друзенко, H.V. (2005), *Konstytutsiini akty Yevropeiskoho Soiuzu* [Constitutional Acts of the European Union], Vydavnytstvo "Yustinian", Kyiv, Ukraine, 512 p.

11. Kormych, B.A. (2013), "Customs regimes as an institute of customs law", *Mytna sprava*, no. 6, pp. 86-92.

12. Kuniev, Yu.D. (2010), "Legal organization of the activity of the customs service of Ukraine: theoretical and methodological foundations", Diss. of Doc. Sc. (Jur.), 12.00.07, Kharkiv, Ukraine, 442 p.

13. Verkhovna Rada Ukrainy (2012), *Mytnyi kodeks Ukrainy* [Customs Code of Ukraine], Zakon Ukrainy dated 13.03.2012 no. 4495-VI, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (access date October 09, 2018).

14. *Mizhnarodna konventsia pro vzaiemnu administrativnu dopomohu u vidvernenni, rozsliduvanni ta pryvynenni porushen mytnoho zakonodavstva vid 09.06.1977* [International convention on mutual administrative assistance in the avoidance, investigation and termination of customs legislation violations of 09.06.1977], available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_926 (access date October 09, 2018).

Туржанський В.А., Хома Д.М. СТРУКТУРИЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ «МИТНА СПРАВА»: ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Мета. Дослідження підходів до трактування категорії «митна справа» відповідно до норм вітчизняного та європейського законодавства в контексті структуризації таких складових, як: митна діяльність, митний режим, митний контроль та боротьба з митними правопорушеннями.

Методика дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є вітчизняна й міжнародна нормативно-правова база, наукові праці вітчизняних вчених щодо структуризації категорії «митна справа». Для досягнення поставленої мети використано наступні методи: монографічний – при вивченні наукових праць щодо сутності та структуризації категорії «митна справа»; логічного узагальнення та систематизації – при дослідженні міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актів за темою дослідження; абстрактно-логічний – при формуванні висновків.

Результати. Розкрито підходи до обґрунтування сутності категорії «митна справа» відповідно до вітчизняного та європейського законодавства в контексті структуризації таких складових, як митна діяльність, митний режим, митний контроль та боротьба з митними правопорушеннями. Охарактеризовано основні нормативно-правові акти ЄС щодо здійснення митної справи. Проведено порівняльний аналіз категорій «митний режим» відповідно до норм Митного кодексу України та «митна процедура» згідно Митного кодексу ЄС. Визначено підходи до митного контролю з метою дотримання норм законодавства з питань митної справи. Виокремлено ознаки можливих порушень законодавства з питань державної митної справи та запропоновані можливі шляхи вдосконалення системи запобігання та протидії незаконному переміщенню товарів і транспортних засобів через митний кордон в Україні.

Наукова новизна. Отримало подальшого розвитку дослідження нормативно-правової бази та наукових гіпотез щодо структуризації категорії «митна справа» в контексті європейської та вітчизняної практики.

Практична значущість. Основні положення дослідження можуть бути використані при підготовці посібників, методичних матеріалів, розробці лекцій з питань здійснення державної митної справи, а також при написанні інших наукових робіт за вказаною проблематикою.

Ключові слова: митна справа, митна діяльність, митний режим, митна процедура, митний контроль, боротьба з митними правопорушеннями, Митний кодекс ЄС, Митний кодекс України.

Turzhanyskiy V.A., Khoma D.M. STRUCTURING CATEGORY «CUSTOMS»: EUROPEAN PRACTICE AND DOMESTIC EXPERIENCE

Purpose. The research of approaches to the interpretation of the category "customs" in accordance with the norms of domestic and European legislation in the context of structuring such components as customs activities, customs regime, customs control and the fight against customs offenses.

Methodology of research. The theoretical and methodological basis of the research is the domestic and international normative-legal base, scientific works of domestic scientists concerning the structuring of the category "customs business". To achieve this goal, the following methods were used: monographic – in the study of scientific works on the essence and structuring of the category "customs"; logical generalization and systematization – in the study of international and domestic normative legal acts on the subject of research; abstract-logical – when drawing conclusions

Findings. The approaches to justification of the category "customs business" are revealed in accordance with domestic and European legislation in the context of structuring of such components as customs activity, customs regime, customs control and fight against customs offenses. The basic legal acts of the EU concerning customs practice are described. A comparative analysis of the categories "customs regime" was conducted in accordance with the norms of the Customs Code of Ukraine and "customs procedure" in accordance with the EU Customs Code. The approaches to customs control are defined in order to comply with the norms of customs legislation. The signs of possible violations of the legislation on the state customs business are identified and possible ways of improving the system of prevention and counteraction to the illegal movement of goods and vehicles through the customs border in Ukraine are proposed.

Originality. Has further developed the study of the legal framework and scientific hypotheses concerning the structuring of the category "customs" in the context of European and national practice.

Practical value. The main provisions of the study can be used in the preparation of manuals, methodological materials, the development of lectures on the implementation of the state customs business, as well as in writing other scientific papers on the specified issues.

Key words: customs, customs procedure, customs control, customs procedure, customs control, fight against customs offenses, EU Customs Code, Customs Code of Ukraine.

Туржанский В.А., Хома Д.М. СТРУКТУРИЗАЦИЯ КАТЕГОРИИ «ТАМОЖЕННОЕ ДЕЛО»: ЕВРОПЕЙСКАЯ ПРАКТИКА И ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ ОПЫТ

Цель. Исследование подходов к трактовке категории «таможенное дело» в соответствии с нормами отечественного и европейского законодательства в контексте структурирования таких составляющих, как: таможенная деятельность, таможенный режим, таможенный контроль и борьба с таможенными правонарушениями.

Методика исследования. Теоретической и методологической основой исследования является отечественная и международная нормативно-правовая база, научные труды отечественных ученых по структуризации категории «таможенное дело». Для достижения поставленной цели использованы следующие методы: монографический – при изучении научных трудов по сущности и структуризации категории «таможенное дело»; логического обобщения и систематизации – при исследовании международных и отечественных нормативно-правовых актов по теме исследования; абстрактно-логический – при формировании выводов.

Результаты. Раскрыты подходы к обоснованию сущности категории «таможенное дело» соответственно отечественного и европейского законодательства в контексте структурирования таких составляющих как таможенная деятельность, таможенный режим, таможенный контроль и борьба с таможенными правонарушениями. Охарактеризованы основные нормативно-правовые акты ЕС по осуществлению таможенного дела. Проведен сравнительный анализ категорий «таможенный режим» в соответствии с нормами Таможенного кодекса Украины и «таможенная процедура» согласно Таможенного кодекса ЕС. Определены подходы к таможенному контролю с целью соблюдения норм законодательства по вопросам таможенного дела. Выделены признаки возможных нарушений законодательства по вопросам государственной таможенного дела и предложены возможные пути совершенствования системы предупреждения и противодействия незаконному перемещению товаров и транспортных средств через таможенную границу в Украину.

Научная новизна. Получило дальнейшее развитие исследование нормативно-правовой базы и научных гипотез относительно структуризации категории «таможенное дело» в контексте европейской и отечественной практики.

Практическая значимость. Основные положения исследования могут быть использованы при подготовке пособий, методических материалов, разработке лекций по вопросам осуществления государственного таможенного дела, а также при написании других научных работ по указанной проблематике.

Ключевые слова: таможенное дело, таможенная деятельность, таможенный режим, таможенная процедура, таможенный контроль, борьба с таможенными правонарушениями, Таможенный кодекс ЕС, Таможенный кодекс Украины.